

NEWSLETTER

institut
VÁCLAVA
KLAUSE

Jiří Weigl:

Ohlédnutí za skotským referendem

Václav Klaus:

Předmluva ke knize J. Weigla „Bez iluzí o světě kolem nás“

Otázka IVK:

Je návrh státního rozpočtu ekonomicky smysluplný?
(Ladislav Minčíč, Aleš Michl, Jan Skopeček, Miroslav Ševčík, Martin Slaný, Stanislava Janáčková, David Marek)

Ladislav Ják:

Roháč straší rozpadem EU

Martin Slaný:

Nikdy nekončící souboj za svobodnou společnost

Ohlédnutí za skotským referendem

Jiří Weigl

výkonný ředitel
Institutu Václava Klause

Nedávné referendum o setrvání Skotska v historickém třistaletém svazku Velké Británie vyvolalo u nás, v zemi, která před 21 lety získala zkušenost s rozdělením československé federace, různé reakce. Chtěl bych se zastavit u těch, které v tradici nekritického obdivu ke všemu, co se děje na západ od nás, dávaly skotské referendum za příklad toho, jak se mají demokraticky řešit spory o státoprávní uspořádání a hrozící rozpad státu. Nám prý bylo takové referendum upřeno a stát se rozdělil nedemokraticky v důsledku osobních zájmů a ambic politiků – konkrétně Klause a Mečiara. Naopak Britové prý svůj společný stát zachránili. Myslím, že tomu tak zdaleka není.

Federalizace na obzoru

Ve skutečnosti paralela mezi britskou situací roku 2014 a československou roku 1992 neexistuje. Dnešní Británie se podobá spíše Československu před vznikem federace (1968), kde Slovensko podobně jako dnes Skotsko mělo jisté prvky autonomie, ale stát jako takový federací nebyl. Skotská autonomie, kterou populisticky prosadili Blairovi labouristé koncem 90. let 20. století, se ukazuje jako politický krok, který na jednotu a životaschopnost Velké Británie má a bude mít zásadní rozkladný vliv. Britskou identitu rozbíjí a štěpí a dlouhodobým výsledkem nebude zamýšlené posílení, ale rozklad státu. Krize kolem nedávného skotského referenda je jenom počátkem takového procesu.

Stejně tak jako Češi budou i Angličané skotským vývojem přinuceni zemi plně federalizovat.

Příklad Československa po celou dobu jeho existence dává jasný obrázek obdobného vývoje. Žádná forma autonomie nebyla pro Slovensko ve skutečnosti dostatečná. Jakýkoliv krizový moment v historii Československa se snažila slovenská politika využít k oslabení společného státu a posílení vlastní moci. V roce 1968 to bylo prosazení

federalizace státu, která jediná přežila tzv. Pražské jaro.

Asymetrické postavení autonomního Slovenska, stejně jako dnešní asymetrické postavení autonomního Skotska, bylo dlouhodobě neudržitelné a vynutilo si plnou federalizaci společného státu. Stejně tak jako Češi budou i Angličané skotským vývojem přinuceni zemi plně federalizovat. V případě Británie je situace ještě složitější vzhledem k možným autonomistickým či federalistickým aspiracím dalších historických zemí – Walesu, Severního Irsku, ale možná i Cornwallu a dalších.

Výsledek skotského referenda proto otevřel před Velkou Británií nám dobře a nechvalně známou etapu boje o změnu státoprávního uspořádání.

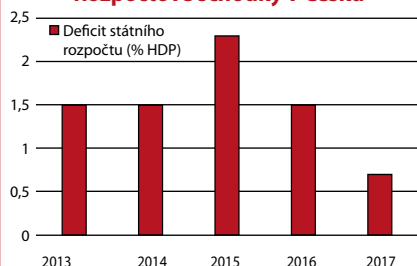
Přeměna původně unitárního státu ve skutečnou a přitom funkční federaci je obtížně zvládnutelný proces. Ve východní Evropě před pádem komunismu byly formálními federacemi Československo, Jugoslávie a Sovětský svaz, ale ve skutečnosti fungovaly jako více méně unitární totalitní státy. Obnovení demokracie po pádu komunismu znamenalo mimo jiné úkol pokusit se naplnit formální federální slupku skutečným funkčním obsahem, a to se ve všech třech případech ukázalo jako neřešitelné. Snaha o vybudování „autentické“ federace měla za následek vyprázdňování kompetencí federálních orgánů a nesmírné zkomplikování správy státu. Chaotický a těžko zastavitelný vývoj vedl k růstu společenského napětí a vzájemných antagonismů a měl za následek rozpad federací. V jugoslávském, a jak se dnes ukazuje, i v sovětském případě velmi tragický a krvavý.

Slovenský příklad

Ilustrujme cestu k rozpadu na československém příkladu. Slovenský tlak na vytvoření tzv. „autentické“ federace přinesl velmi těžkopádný ústavní a nefunkční exekutivní model se třemi parlamenty a třemi vládami. Všechny tyto orgány se musely shodnout na znění zákonů a důležitých politických krocích, což bylo více a více nemožné. Aby stát mohl fungovat, musely nakonec vypomáhat různé neústavní orgány, jako ▶

ŘÍJNOVÝ GRAF IVK

Rozpočtové schodky v Česku

Pramen: Ministerstvo financí, návrh státního rozpočtu na rok 2015

Institut Václava Klause o.p.s.

Šárecká 29

160 00 Praha 6

e-mail: office@institutvk.cz

www.institutvk.cz

IVK – Newsletter

Institutu Václava Klause

Registrace MK ČR E 11024

Periodicita: měsíčník

Datum vydání: 23. 10. 2014

byla např. tzv. finanční rada, jíž vytvořil tehdejší federální ministr financí Václav Klaus pro koordinaci hospodářské politiky mezi republikami a federací.

Trvalý tlak slovenského autonomismu a separatismu na další a další posilování autonomních pravomocí slovenských orgánů však poměry stále destabilizoval a ohrožoval při každých volbách. V roce 1992, kdy drtivě vyhrálo Mečiarovo HZDS se separatistickým programem, se ukázalo, že další

Není dlouhodobě únosné, aby Angličané nemohli mluvit do skotských záležitostí, ale Skotové do anglických ano, jak je tomu nyní.

požadovaný přesun kompetencí na národní republiky (centrální bankovníctví, zahraniční politika atd.), zachování společného státu vylučuje. Československo se rozdělilo a muselo rozdělít právě v této chvíli, poté, co se nepodařilo nalézt funkční, stabilní a pro obě strany přijatelný model soužití celků tvořících federaci. Žádná otázka položitelná v hypotetickém referendu nebyla schopna tento složitý problém vyřešit. Pokračování statu quo bylo pro Slováky nepřijatelné, ale nový ústavní systém nelze vytvořit referendem. Pokusy o kompromis a dohodu byly po letech neplodných tahaňkách neúspěšné. Československo se proto rozdělilo bez referenda, ale také díky autoritě a schopnostem svých tehdejších premiérů bez nebezpečných emocí, organizovaně, právní formou a ve vzájemné velkorysé dohodě. Podařilo se uchovat ma-

ximum toho, co nás spojovalo, především však přátelství, vědomí blízkosti a vzájemnou otevřenost.

Boj o samostatnost

Velká Británie je dnes ve zcela jiné fázi vývoje. Referendum by bylo bývalo přineslo řešení skotského problému tehdy, kdyby voliči dostali k posouzení otázku, zda zachovat status quo, nebo skutečně odtrženi Skotska. Tehdy by problém skončil.

Tak tomu ale nebylo. Skotská samostatnost neprošla v referendu proto, že premiér Cameron přislíbil před jeho konáním podstatné posílení skotské autonomie. To je zásadní věc. Učinil tak však velmi obecně a mlhavě. Skotové budou splnění slibu vyžadovat, ale i kdyby se tomu Londýn nějakým způsobem vyhnul, je pouze zadrženo na další eskalaci krize. Skotské nacionalisty to jenom posílí a tahanice bude pokračovat.

Každopádně bude vnitřní integrita a akceschopnost Spojeného království velmi oslabena.

Výsledek skotského referenda proto otevřel před Velkou Británií nám dobře a nechvalně známou etapu boje o změnu státoprávního uspořádání. O jeho obsahu referendum neřeklo vůbec nic. Fakt, že většina Skotů si přeje obecně žít ve společném státě s Angličany, vůbec neznamená, že Skotové i Angličané mají a budou mít stejné představy o tom, jak má tento stát vypadat. Britská vláda byla velmi nezodpovědná, když po-

pulisticky ustoupila různým autonomistickým tlakům a dovolila, aby se tento proces dal samovolně do pohybu.

Zjevná asymetrie skotsko-anglického vztahu vytváří rozdílná práva občanů Velké Británie. Není dlouhodobě únosné, aby Angličané nemohli mluvit do skotských záležitostí, ale Skotové do anglických ano, jak je tomu nyní. Logika věcí vede ke vzniku anglického parlamentu a vlády a potřebě nalezení nového obsahu pro dosavadní britský parlament a vládu. To nebude lehké. Každopádně bude vnitřní integrita a akceschopnost Spojeného království velmi oslabena. To vše v době, kdy celková situace v Evropské unii i ve světě neslibuje lehké období.

Historická zkušenost všech evropských federací ukazuje, že de facto vždy šlo či jde o dočasné a nestabilní útvary, které nejsou schopny procházet bez úhony krizovými obdobími. Potvrzuje, že federalizace ve skutečnosti není perspektivní cestou k vyřešení národnostních či regionálních antagonismů, jak se obvykle tvrdívá. Naopak touto cestou vzniká institucionální předpoklad pro pozdější definitivní rozpad společného celku. Platí to pro zmíněné Československo, Sovětský svaz i pro Jugoslávii a potvrzují to konec konců i permanentní problémy a napětí v Belgii či na autonomie rozděleném Španělsku. Velká Británie na tuto neblahou cestu vstoupila v devadesátých letech také a výsledek skotského referenda jí ve směru postupné dezintegrace posunul paradoxně možná více, než by se mohlo na první pohled zdát. Referendum nic nevyřešilo. ■

Předmluva ke knize Jiřího Weigla „Bez iluzí o světě kolem nás“

Václav Klaus

My, kteří jsme se už dlouho těšili na tu publikaci Jiřího Weigla, na publikaci, která by představila jeho téměř renesanční šíři znalostí, jsme se konečně dočkali. Nechal se k tomu dlouho přemlouvat, ale vyplatilo se to. I já, který jsem pravděpodobně všechny zde představené texty v průběhu posledních patnácti let – první je z roku 1999 – četl, musím uznat, že je dnes sestavený text zcela mimořádný. Svou šíří i svou hloubkou. Autor tím prokazuje, že je jedním z největších současných českých intelektuálů. Původně je ekonomem, který po vystudování Vysoké školy ekonomické pracoval v odboru světové ekonomiky Ekonomického ústavu ČSAV. V tomto oboru obhájil

i svou kandidátskou dizertaci. Tam jsem ho také poznal, když jsem v polovině 80. let vyučoval kurs moderní ekonomie podle slavné Samuelsonovy učebnice. Vždy byl dokonale připraven. Tímto kursem prošlo mnoho ekonomů dnes střední generace, kteří významně promluvili do české postkomunistické transformace a svými funkcemi a pozicemi do naší ekonomiky celého posledního čtvrtstoletí. Paralelně vystudoval arabistiku na Karlově univerzitě, což mu otevíralo další obzory, jak ukazuje zejména druhá část této knihy.

Je skvělým historikem s fenomenální pamětí a s velmi realistickým pohledem na svět, Evropu i Českou republiku (jak dokumentují zejména části 1 a 3 této knihy). Rozumí dějinám, v neposlední řadě českým. Jako jeden z mála u nás rozumí Německu a jeho roli v Evropě – v minulosti i dnes. Jak ukazuje řada jeho textů, rozumí i problematice evropské integrace (část 3). Je politikem jak domácí, tak zahraniční politiky.

Ač původem ekonom, nikoli náhodou své příspěvky k ekonomice a postkomunistické transformaci zařazuje až do poslední páté části. Předcházející témata ho možná baví více, ale jeho ekonomické texty o naší krizi závěru 90. let (a o jejím řešení), o privatizaci, o krizi závěru minulého desetiletí, i o nedávné devalvaci české koruny jsou zcela zásadní a zcela čisté.

Po listopadové revoluci začal brzy vnímat sterilitu u nás prováděného ekonomického výzkumu. Uvažoval o vstupu do diplomacie, díky své výborné arabštině (opakovaně jsem ho nechával různými světovými státníky „zkoušet“, jaká je jeho arabština, a vždy ho nesmírně chválili). Když se šel na jaře 1990 představit na ministerstvo zahraničí, potkal mou manželku, svou tehdejší kolegyni, která mu řekla, jestli předtím nechce zavolat tehdejšímu ministrovi financí. Hovor se uskutečnil a od té doby jsme v těsném kontaktu a spolupráci, která mne velmi obohacuje. ▶

Do voleb 1992 pracoval na Ministerstvu financí (v úseku mezinárodních finančních vztahů), pak byl mým poradcem (a šéfem poradců na Úřadě vlády) a deset let kancléřem Pražského hradu. Byl i prvním ředitelem Centra pro ekonomiku a politiku a prvním (a dosud jediným) ředitelem Institutu Václava Klause. Několik let – po pádu mé vlády – strávil v IPB. Zdůrazňuji to zejména proto, že na čisté psaní – v akademickém smyslu – nikdy neměl volný čas, bez vedlejších povinností. Byl úředníkem, poradcem, byl nesmírně užitečným speech-writerem – zejména pro projevy při státních návštěvách i v nejzapadlejších koutech světa, byl ředitelem, zejména v případě Kanceláře prezidenta republiky, velkých institucí. Všechny tyto věci uměl kombinovat. Napsal několik předmluv do mých knih, a proto jsem velmi rád, že mu to mohu jednou oplatit.

Kniha je jasná a srozumitelná. Není třeba ji vysvětlovat. Přesto možná pomůže uvést pár, z mého pohledu stěžejních tezí:

- o Masarykovi a Benešovi: „Masaryk byl v novodobé tradici – jako ten hodný – oddělen od svého nejbližšího spolupracovníka a pokračovatele Edvarda Beneše, na něhož byla svalena všechna selhání a prohry našich moderních dějin.“ (str. 3);
- náš samostatný stát „znamenal poprvé po tisíci letech radikální vyvedení českých zemí z německého světa a mohl se jako suverénní stát udržet pouze tehdy, pokud bylo evropské uspořádání tomuto oddělení příznivé“ (str. 6);
- „Mnichov nebyl jenom projevem zbabělé hlouposti západních velmocí ve vztahu k Hitlerovi. Byl současně velmi racionálním postojem málo zainteresovaných zemí, které nechtějí bojovat za to, aby jeden malý národ mohl vládnout nad menšinou jiného národa, který si to nepřeje.“ (str. 10);
- „Dnešní problém tzv. Benešových dekretů není problém historický, není to problém morální, etický či právní, není to problém

českého vyrovnání se s minulostí či snad slučitelnosti dekretů s dnešním evropským právem. Benešovy dekryty jsou problém prvořadě politický, jsou problém současný a budoucí, je to problém na prvním místě německý a odtud je to i závažný problém evropský.“ (str. 13);

- o Stalinovi: „Na rozdíl od Hitlera Stalin nebyl tvůrcem totalitního systému. Byl jeho produktem.“ (str. 20);
- o boji s terorismem (napsáno v říjnu 2001): „Spojené státy a jejich spojenci nemohli na teror vojensky nereagovat. Jako obětní beránek jim byl předhozen nešťastný Afghánistán, nejchudší země světa zmítaná čtvrt století trvajícím válkami. Je to past, do níž se snadno upadá, ale velmi těžko se z ní dostává.“ (str. 32);
- „přes politicky korektní rétoriku a na obdiv stavěné různé oficiální antidiskriminační postoje je pro muslimské přistěhovalce do Evropy daleko složitější stát se Britem, Francouzem či Němcem než pro imigranty do USA Američanem“ (str. 43);
- o Ukrajině: „volby na Ukrajině by měly smysl pouze tehdy, pokud by znamenaly oboustrannou masovou podporu pro projekt nového soužití, nebo naopak pro jasný projekt vzájemného oddělení“ (str. 55);
- o EU: „Evropská unie není vysněná nirvána, kde končí dějiny, není to ani podmínka přežití v éře globalizace. Je to politický a mocenský koncept, který sleduje z hlediska historie starý a velmi kontroverzní cíl“ (str. 61). Tímto cílem „je přeměna Evropské unie na centralizovaný superstát“ (str. 73);
- o přímé volbě prezidenta republiky (před jejím schválením): „zavedení přímé volby hlavy státu by bez podstatných změn Ústavy a volebního zákona byl nepromyšlený krok, který by dále oslabil možnost efektivního vládnutí v naší zemi, rozkolísal politickou scénu a nevyřešil žádný ze skutečně závažných problémů, před

nimiž naše společnost stojí (str. 92). Je-li přímá volba dvoukolová, „první kolo dává odpověď na otázku, koho byste chtěli prezidentem republiky? Ve druhém kole volby zní pro voliče otázka zcela jinak – koho nechcete prezidentem?“ (str. 95);

- o krizi roku 1997: „za zásadní chybu považují pokus centrální banky v situaci nastupující recese stanovit cíl výrazného snížení inflace a tomu odpovídající nastavení měnové politiky“ (str. 99);
- privatizace bank v režii ČSSD: její vláda „ve snaze prodat za každou cenu, prodávané banky nejen rekapitalizovala, ale před prodejem očistila od špatných úvěrů a dala novým nabyvatelům právo i po prodeji převádět na stát další balíky úvěrů podle jejich uvážení“ (str. 112);
- o naší transformaci na počátku 90. let: „můžeme na ni být pyšní, nikoli ji neustále masochisticky hanit nebo věřit těm, kteří sami nikdy nic neudělali. Pravdu by měli říkat alespoň ti, kteří u toho byli“ (str. 128).

Tyto rozsáhlé citace nebyly pokusem autorovi ukrást celou řadu klíčových myšlenek. Byly jakýmsi předkrmem, jakýmsi amuse bouche, náznakem toho, co bude následovat. Každá z těchto vět je v knize zarámována několika stránkami, které obsahují přesvědčivou a kvalitní argumentaci. Jedině na základě takovýchto argumentů je možné nalézt cestu vpřed, vymanit se z naší dnešní krize, z onoho rozcestí, o kterém jsme – celý kolektiv autorů IVK s klíčovými podílem Jiřího Weigla – psali v naší loňské publikaci „Česká republika na rozcestí“ (Fragment, Praha, 2013).

Jiří Weigl se obává, že se „vracíme k dlouhodobému normálu, k dominanci levice, etatismu, dirigismu a podřízenosti zahraničí“. Není pesimistou, budoucnost nevidí jako zcela ztracenou. Cestu vidí „v konzervativním setrvání na osvědčených hodnotách, na vlastenectví, v oddanosti svobodě a volnému trhu“ (str. 94). To je velmi revoluční a pozitivní program. Zkusme ho realizovat. ■

NOVINKA

Nakladatelství **Fragment** připravuje knihu **Jiřího Weigla „Bez iluzí o světě kolem nás“** (2014). První část se zabývá historií, osobnostmi a výročími. Druhá část zkoumá Blízký východ a jiné krize ve světě. Třetí část diskutuje spory o Evropu a Evropskou unii. Čtvrtá část se vrací k některým politickým otázkám. Pátá část rozebírá transformaci a ekonomické problémy. Předmluvu napsal **Václav Klaus**.

240 stran

objednávky na: www.fragment.cz

OTÁZKA IVK

Návrh státního rozpočtu – ekonomicky smysluplný rozpočet pro současnou fázi hospodářského cyklu?

Ladislav Minčíč
bývalý náměstek
ministra financí

Česká ekonomika se dostala do fáze zotavení po dlouhotrvající recesi, v roce 2015 dojde k uzavření záporné produkční mezey, přesto je rozpočet (přesněji v úhrnu veřejné rozpočty) na rok 2015 navrhován s relativně větším schodkem, než tomu bylo v letech bezprostředně předcházejících. Ještě dynamičtější je vývoj (růst) strukturálního salda veřejných rozpočtů v období 2013-2015. Až velmi diplomaticky v souvislosti s vývojem v letech 2013-2015 samo MF hodnotí, že „stále však není patrný jednoznačný trend snižování deficitů“ (sešit K rozpočtové dokumentace, str. 7).

Ke snižování deficitu i strukturálního salda by mělo podle předloženého střednědobého výhledu docházet až po roce 2015. Tedy teprve na konci střednědobého horizontu fiskální úsilí vlády dosáhne stavu před rokem 2014. Vzhledem k deklarované proevropské politice vlády, která se přihlásila k evropskému fiskálnímu kompaktu, je tempo konsolidace veřejných financí, měřené dynamikou strukturálního deficitu (jakkoliv je sama konstrukce tohoto ukazatele diskutabilní), se kterým operuje právě fiskální kompakt, velice málo ambiciózní. Jde mimo jiné o to, že právě dynamika strukturálního deficitu odráží efekt skutečně systémových (tedy středně- a dlouhodobých) autonomních rozhodnutí vlády.

Rozdílná dynamika celkového deficitu a strukturálního salda může ukazovat na to, že si vláda jako kladný výsledek svého úsilí připisuje efekty, na nichž má zásluhu sám soukromý sektor. Za poněkud málo ambiciózní, možná až hraničící s morálním hazardem lze označit konstatování, že „ideálním“ řešením zajištění dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí je „trvalé dosahování přebytků primární bilance“ (sešit K, str. 15). Vláda tak de facto rezignuje na faktické splácení nakumulovaného veřejného dluhu, a to nejenom v dobách probíhajícího hospodářského růstu, ale obecně kdykoliv v budoucnosti.

Na druhé straně lze nalézt indicie, že přinejmenším v roce 2015 by jak skutečné celkové, tak dosažené strukturální saldo mohlo být o několik desetin procentního bodu lepší, než je uvedeno v rozpočtové dokumentaci. Je to dáno použitým spíše konzervativním přístupem k sestavení rozpočtu.

Zdá se totiž, že si je vláda vědoma mnoha vnějších rizik, která by mohla ovlivnit konečný výsledek hospodaření státu v roce 2015. Z těch nejvýznamnějších: hospodářská a fiskální rizika v eurozóně včetně kvality bilancí bank, eskalace mezinárodního napětí (Irák, Ukrajina) a související vývoj cen surovin, zejména energetických. Jakkoliv uvedené faktory mohou prostřednictvím případného zvýšení cenové hladiny staticky pozitivně ovlivnit příjmovou stranu rozpočtu (výnos DPH), při dynamickém pohledu kalkulujícím s multiplikačními efekty a zejména ve vztahu k veřejným výdajům představují hrozbu prohloubení rozpočtového deficitu.

Pokud jde o příjmovou stranu, návrh je poněkud obtížně verifikovatelný, neboť není důsledný co do struktury uváděných východisek. Není pochyb, že referenční základnou pro sestavení návrhu rozpočtu na rok 2015 byla očekávaná skutečnost roku 2014, ta se však v materiálu explicitně uvádí pouze u pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (a mimo úroveň státního rozpočtu ještě u pojistného na veřejné zdravotní pojištění), kde je shodou okolností (toliko formálně?) očekávaná skutečnost ponechána na původně rozpočtované hodnotě. Implicitně lze očekávané letošní inkaso odvodit z údajů o rozpočtované výši DPH a daně z příjmů právnických osob, obsažených v textu dokumentace (sešit E, str. 12-13). V případě DPH však bude meziroční dynamika významně ovlivněna zavedením třetí sazby, u DPPO je inkaso běžného roku závislé na kumulaci výsledků z několika předchozích (krizových) let, což poněkud relativizuje vazbu odhadovaného běžného inkasa v roce 2015 na předpokládaný ekonomický výkon v roce 2015. U všech ostatních daňových i nedaňových příjmů materiál srovnává návrh 2015 s hodnotou odpovídajících položek ze schváleného rozpočtu na rok 2014, což samo o sobě neumožňuje odpovědně posoudit relevanci odhadu pro rok 2015.

Z dosavadního průběhu plnění státního rozpočtu na letošní rok (data publikovaná na webových stránkách MF) lze odvodit, že však právě u zmíněných dvou daňových titulů (dohromady) bude očekávaná skutečnost oproti schválenému rozpočtu o 2 desítky miliard vyšší, naopak z velkých položek zaostane zřejmě o několik miliard za schválenou hodnotou daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti. Ostatní položky se nejspíše v úhrnu příliš od rozpočtu 2014 neodchýlí.

Očekávaná skutečnost daňových příjmů státního rozpočtu může být oproti schválenému rozpisu až o 3 % vyšší, takže referenční základna pro meziroční (2015/2014) růst daňových příjmů převyšší orientační údaje uváděné v rozpočtové dokumentaci. Uvážíme-li, že v návrhu se explicitně ani u jedné daňové položky neuvádí odkaz na započtený efektivnější výběr daní, jakkoli vláda do sněmovny předložila řadu novel zákonů, které jí poskytnou nové nástroje k vynucování plnění daňových povinností, lze vyslovit hypotézu, že příjmová strana rozpočtu je v daňové části navržena konzervativně, s mírou opatrnosti, která by mohla pokrýt výše zmíněná vnější rizika.

U pojistného trochu překvapuje výrazně odlišná dynamika sociálního pojistného (svědčí státnímu rozpočtu) a zdravotního pojistného (svědčí pojišťovnam stojícím mimo státní rozpočet). Přes podobnost konstrukce obou povinných plateb výběr zdravotního pojistného má meziročně vzrůst o 3 %, zatímco inkaso pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (dohromady „sociálního“ pojistného) má vzrůst až o 4,7 %. Nejblíže k makroekonomickým ukazatelům indikujícím dynamiku je zde růst nominálního objemu mezd a platů (3,9 %). Lze spekulovat, že výhled hospodaření zdravotních pojišťoven v roce 2015 je sestaven zdrženlivěji (ačkoliv i tak je v dokumentaci prezentován jako vyrovnaný). Na úrovni státního rozpočtu se lze konzistentně domnívat, že sociální pojistné bude již při schválení rozpočtu obsahovat riziko výpadku 2-3 mld. Kč.

Aleš Michl
externí poradce ministra
financí

Není to ještě ideální. Dříve to fungovalo tak, že ministr financí vepsal do kolonky „deficit státního rozpočtu“, respektive do podkladů úředníkům, nějaké číslo. Pak se pohádali o tomhle čísle v koalici, na vládě a v Parlamentu. K tomuto číslu se vyjadřovaly odbory, zaměstnanecké svazy ba i občané. Pro někoho tohle ministrem vepsané číslo bylo málo, pro jiné hodně. Úředníci pak dle zadání do tohoto čísla rozpočet nějak namastili.

Pardon, úvaha o ekonomickém cyklu mizivá nebo ad hoc a k tomu ještě blbě (zvýšení daní a investiční škrtý v recesi). Já to teď

vidím jako poradce ministra financí i zevnitř. A je to pro mě jako makroekonom utrpení. Klíčové ale je, že víme jak to změnit. Zbývá „jen“, aby to pochopili úředníci, kteří rozpočet v praxi X let lepší takovým způsobem, že se sám divím, že fungujeme. Nová filozofie musí stát na tom, zda jsme v boomu nebo v recesi. A co čekáme do budoucna. Pracujeme na rovnici, která zohlední, v jakém stadiu je ekonomika a podle ní se stanoví parametry rozpočtu.

Tady je její filosofie/logika: Celkové výdaje rozpočtu v příštím roce jsou menší nebo rovnou: očekávané příjmy rozpočtu očištěné o vliv hospodářského cyklu plus/minus korekční koeficient opravující předešlé chyby v modelu odhadující příjmy + navýšení výdajů o cílový strukturální deficit 1% HDP (přesněji rovnice viz Ekonom, 1/7/2014).

Na tohle nikdo jaksí doteď nemyslel. V recesi bude možné navýšit výdaje, klidně bych přestřelil nějaké přihlouplé 3 % HDP, když to bude na investice a nebudou se zvyšovat daně. V expanzi nebude možné si „žít nad poměry“. Pokud ekonomika poroste o více než 2 % ročně, je možné rozpočet do 2017 vyrovnat. Pokud přijde náhlá recese, není dobré ekonomiku dusit a deficit prostě dočasně ulítne...

Jan Skopec
ekonomický expert ODS

Vládou schválený návrh státního rozpočtu na rok 2015 je nutné hodnotit jako vážné hospodářsko-politické selhání stávající levicové vládní koalice ČSSD, ANO a KDU-ČSL. Podoba státního rozpočtu, jeho struktura a výše deficitu jsou špatnou zprávou pro naši ekonomiku a českého daňového poplatníka. Vláda přitom měla pro sestavování státního rozpočtu na rok 2015 velmi příznivé podmínky. O některých z nich se předchozí vládám s účastí ODS mohlo jen zdát. Zdůrazněme alespoň, že:

1. Na rozdíl od předešlých vlád sestavovala stávající koalice rozpočet za mnohem lepšího „ekonomického počasí“ v době očekávaného růstu HDP kolem 3 %, což současné vládě přinese dodatečné rozpočtové příjmy v řádu desítek mld. Kč.
2. Na rozdíl od předchozích politických vlád disponuje stávající koalice pohodlnou sněmovní většinou, která jí umožňuje bez potřeby krvavých kompromisů sestavit rozpočet takový, jaký si skutečně přeje.
3. Vláda je na začátku svého mandátu a tedy neopotřebovaná koaličním vládnutím. V takové chvíli měla při sestavování rozpočtu na rok 2015 prostor do něj vtělit ambiciózní, strukturální změny a opatření, která naše veřejné finance bezesporu potřebují.

Dokázala vláda těchto příznivých okolností využít a sestavit rozpočet, který bychom mohli hodnotit kladně či alespoň neutrálně? Jsem přesvědčen, že nikoliv. Vláda přichází s rozpočtovým deficitem ve výši 100 mld. Kč v době očekávaného růstu ekonomiky kolem 3 %, kdy by měl být rozpočet vyrovnaný, nebo by měl alespoň sledovat trend snižování deficitu. Připomeňme, že rozpočet za rok 2013 skončil se schodkem 81,3 mld. Kč a to při poklesu ekonomiky o 0,9 % HDP. Podobný schodek ve výši 101 mld. Kč jsme měli v roce 2012, kdy ale naše ekonomika klesla rovněž o 1 % HDP. Dodejme rovněž, že ještě nedávno prezentoval současný ministr financí svou politiku tím způsobem, že zajistí lepším výběrem daní desítky miliard korun navíc, čímž výrazně sníží rozpočtový deficit. Nejde ale jen o výši deficitu, negativně se vyvíjí i struktura rozpočtu. V roce 2015 vzrostou mandatorní výdaje rozpočtu o dalších 11 mld. Kč na astronomické číslo 714,7 mld. Kč, což je 58,7 % celkových výdajů státního rozpočtu. Kdybychom připočetli i kvazimandatorní výdaje, byl by prostor pro aktivní fiskální politiku vlády ještě menší. Vláda ale ani v počátcích svého mandátu nepřichází s jediným návrhem či změnou, kterou by chtěla tuto strukturální potíž našich veřejných financí řešit, či alespoň stabilizovat. Dělá přesně pravý opak: velmi štedře zvyšuje platy státním zaměstnancům, jako důsledek populistického rušení zdravotnických poplatků musí zvyšovat platby za státní pojištění a připravuje zvýšení životního a existenčního minima, tedy i výše vyplácených sociálních dávek.

Jestliže se takto vláda chová na začátku svého vládnutí, nelze čekat zlepšení ani v dalších letech. Konsolidace veřejných financí (kterou předešlé vlády při všech svých potížích alespoň započaly), tolik potřebná pro dlouhodobý ekonomický růst a růst blahobytu občanů, se tak opět odkládá na neurčito. Stávající vládní koalice selhala už při sestavení svého prvního státního rozpočtu.

Miroslav Ševčík
děkan
Národohospodářské
fakulty VŠE

„V době krize může vláda utrácet na dluh, aby povzbudila ekonomiku, ale v době hospodářské konjunktury musí stát mít rozpočet v přebytku a dluhy vzniklé během krize splácet.“ Tak nějak zněla slova Johna Maynarda Keynesa.

Návrh rozpočtu pro rok 2015 v žádném případě nepřekračuje svůj vlastní stín. Návrh vlastně ani nikoho nepřekvapuje. Pokračuje se tak již dvacátý rok ve stále se opakující tvorbě deficitu, kdy si stát potažmo celý

vládní sektor žije tu více, tu méně nad možně poměry.

Podle posledních známých podkladů o tvorbě státního rozpočtu se počítá pro rok 2015 s vytvořením deficitu ve výši rovných 100 mld. Kč. Je to jen o něco málo méně, než kolik bylo schváleno pro hospodaření letošního roku. Pravdou je, že návrh rozpočtu nepočítá s žádným razantním nárůstem výdajů oproti schválenému rozpočtu 2014 (+ 7,2 mld.), zato příjmy by se měly zvýšit o 19,2 mld. Kč. To je dost optimistický odhad. A to i přesto, že u některých položek má dojít ke snížení nižší sazby DPH.

Státní rozpočet je konstruován na velmi optimistických odhadech ekonomického vývoje v roce 2015. Růst HDP (2,5 % ve stálých cenách), oživení růstu spotřeby domácností (1,4 % ve stálých cenách), zvláště pak tvorby hrubého fixního kapitálu (3,5 %). Předpokládá se taktéž relativně nízký cenový nárůst, měřeno deflátorem HDP 1,3 % a průměrnou mírou inflace 1,7 %.

Bohužel je smutné, že přestože v ČR vládne nová vládní garnitura, která se holedbala snahou o snížení nárůstu celkového zadlužení, je připraven pro schválení parlamentem rozpočet ve starém hávu.

Je mi jasné, že nelze přes noc přijmout taková legislativní opatření, která by vedla k okamžité likvidaci strukturální části deficitu státního rozpočtu, resp. veřejných rozpočtů a umožnila by tak vyrovnané či dokonce v období ekonomického růstu přebytkové hospodaření. Bohužel však v současné době nejsme svědky žádné legislativní činnosti, která by aspoň naznačila snahu o tyto žádoucí změny. Proto můžeme říct, že tvůrci návrhu rozpočtu pro rok 2015 zůstali bohužel ve starých schématech a deficit v příštím roce tak přispěje k dalšímu zvýšení nominálního i reálného zadlužení české ekonomiky.

I guru socialistické ekonomiky John Maynard Keynes by nad naším rozpočtem uronil nějakou tu slzu.

Martin Slaný
Institut Václava Klause

Návrh státního rozpočtu na rok 2015 (s příjmy 1 118,5 mld. Kč, výdaji 1 218,5 mld. Kč, tedy schodkem 100 mld.) je nejen rozpočtem neobhajitelným ve fázi relativního oživení naší ekonomiky, ale zejména je rozpočtem, který nereaguje na dlouhodobé potřeby ekonomiky a naopak systémové poruchy ještě více zesiluje.

Schodek na rok 2015 ve výši 100 miliard, který dle odhadů představuje 2,4 % HDP, je sice menší, než plánoval rozpočtový výhled Ministerstva financí ještě za vedení M. Kalouska (což je patrně jediný rozpočtový cíl

současného ministra), bude však – jak se zdá z plnění rozpočtu letošního – porušením trendu postupného snižování výše deficitu, ke kterému dochází od roku 2010. Díky lepšímu výkonu ekonomiky, než se před rokem počítalo, může skončit rozpočet na konci letošního roku se schodkem 70 miliard.

Strukturální potíže vystihuje tzv. strukturální saldo, tedy saldo očistěné o vliv hospodářského cyklu a vliv jednorázových a přechodných operací. Zatímco v roce 2013 dosáhl strukturální deficit $-0,3$ % HDP, podle nejnovějších prognóz v letošním roce by měl dosáhnout -1 % HDP, předkládaný návrh rozpočtu na rok 2015 počítá se strukturálním saldem $-1,8$ % HDP.

Podstatným východiskem rozpočtu je odhad ekonomického vývoje. Jeho prognózy se sice příliš neliší od odhadů ČNB nebo ostatních institucí, určité obavy však dává nejen oproti odhadům pomalejší aktuální výkon ekonomiky ve druhém čtvrtletí letošního roku, ale rovněž menší daňový výběr v posledních měsících. Jelikož plnění rozpočtu slouží jako určitý „předstihový“ indikátor, naznačuje poslední vývoj, že to s prezentovaným ekonomickým růstem nemusí být tolik optimistické. Nemalelou otázkou je rovněž negativní dopad (proti)ruských sankcí. Za povšimnutí stojí, že samotné Ministerstvo financí na rozdíl od zbytku politické reprezentace toto riziko v materiálu o státním rozpočtu zdůrazňuje a upozorňuje, že stupňování vzájemných sankcí by pro českou ekonomiku mohlo být citelné. Z příjmové strany rovněž stojí za povšimnutí, že rychlejším tempem mají růst příjmy z pojistného (o 17,8 mld., resp. 4,6 %), oproti příjmům daňovým (o 12,6 mld., 2,2 %).

Nejen s ohledem na očekávaný nižší schodek rozpočtu na konci letošního roku je rozpočet na rok příští vytvořen jako expanzivní. Expanzi však vláda zvolila nikoli přes proklamované zvýšení investic, ale přes větší výdaje v sociální oblasti a větší platy ve státní sféře.

Kapitálové výdaje jsou pro rok 2015 rozpočtovány ve výši 75,6 mld. Kč a ve srovnání s rokem 2014 dochází k nárůstu o zanedbatelných 1,3 mld. Odhad mandatorních sociálních výdajů ve výši 593,3 mld. Kč je naopak vyšší o 2,3 %, resp. 13,3 mld. oproti očekávaným výdajům v roce 2014. Návrh vybraných běžných výdajů je na rok 2015 rozpočtován ve výši 396,8 mld. Kč, což je oproti schválenému rozpočtu roku 2014 nárůst o 2,1 mld. Kč. Výdaje na činnost vlastních úřadů, které tvoří více než 20 % celkových běžných výdajů, činí v rozpočtovém návrhu 81,3 mld. Kč. Navzdory rétorice o snižování administrativy se jejich celkový objem ve srovnání s předchozím obdobím zvýšil o 10,7 mld., což je nárůst o 15,6 % a představují tak jednu z nejdynamičtějších položek rozpočtu!

Kritickou strukturu rozpočtu asi nejlépe vystihuje pohled na mandatorní, tedy po-

vinné, zákonem dané výdaje. Podíl těchto mandatorních výdajů na celkových výdajích státního rozpočtu se očekává ve výši 58,5 % (713 mld.). V porovnání se schváleným rozpočtem roku 2014 dochází k jejich zvýšení o 10 mld. Ostatní, nemandatorní výdaje, naopak by měly poklesnout o 2,5 mld. Navzdory stabilizaci celkového dluhu tvoří na příští rok výdaje spojené s placením úroků více než 60 mld. To je pro představu necelá polovina celkových výdajů ministerstva školství.

Vláda tímto rozpočtem nereflektuje ekonomický vývoj, ale zejména strukturální potíže rozpočtu. Navzdory mediálně chytlavým výrokům o rozpočtu stimulujícím investice vláda stimuluje běžné, nekapitálové výdaje a výdaje mandatorní povahy. Svou rozpočtovou politikou systémové potíže ještě více zesiluje.

Stanislava Janáčková
makroekonomka

Oživení ekonomiky je příležitostí splácet staré dluhy, ne dělat dluhy nové. Česká ekonomika teď fiskální impuls nepotřebuje a nemůže si ho dovolit. Očekávaný růst o 2,5 % není hluboko pod potenciálem. Vyšší, předkrizový růstový potenciál naší ekonomiky se v nejbližším období sotva vrátí. Podívejme se na pomalé oživení v Evropské unii. Podívejme se na ukrajinskou krizi a na dopady protiruských sankcí. Podívejme se na celosvětový vývoj. Vidíme závažné změny k horšímu ve vnějším prostředí naší ekonomiky.

O nepotřebnosti a rozmařilosti deficitního financování svědčí i vývoj v letošním roce. Za prvá tři čtvrtletí 2014 se realizovalo jen 30 % z plánovaného letošního deficitu. Vláda ovšem spěchá, aby ekonomikou navíc vytvořené prostředky utratila. Listopadovými dárečky se snaží „naplnit“ plánovaný letošní deficit, aby ospravedlnila 100 miliard deficitu pro příští rok.

Fiskální impuls je převážně orientován na veřejný sektor. Zvýšení platů státních zaměstnanců zvýší domácí poptávku – ale bude to spotřeba na dluh. Růst vládních investic do infrastruktury naráží na nepřipravenost investičních akcí. Zrušení regulačních poplatků ve zdravotnictví je čistě populistickým krokem. Zavedení třetí sazby DPH jde proti rozumným snahám o zjednodušení daňového systému. Zvýšení důchodů je nekonceptní. Přitom nejde o jednorázové kroky, ale o zakládání trvalých nároků do budoucna. Na všechny tyto dárečky má vydělat soukromý sektor. Vláda mu však hází pod nohy klacek ve formě zvýšení minimální mzdy o více než 8 %. Zhoršuje se i postavení OSVČ.

Naplnění cílů rozpočtu si vyžádá řadu legislativních změn. V podstatě jde o demontáž všech úsporných opatření, která přijala předchozí vláda. Ekonomika by však naléhavě potřebovala stabilitu legislativního prostředí, nikoli neustálý pohyb „ode zdi ke zdi“.

David Marek
hlavní ekonom
Deloitte Advisory s.r.o.

Východiskem návrhu státního rozpočtu je červencová makroekonomická prognóza ministerstva financí, která prognózuje pro příští rok růst ekonomiky o 2,5 % reálně, se započítáním inflace dokonce o 3,8 %. Míra nezaměstnanosti by měla klesnout z letošních 6,4 % na 6,1 %. V porovnání s ostatními dostupnými odhady lze hodnotit prognózu ministerstva financí jako přiměřenou. Přesto je plánováno zvýšení rozpočtových příjmů pouze o 1,1 %. Vysvětlením jsou nedávné kroky vlády v daňové oblasti, zejména zavedení desetiprocentní sazby daně z přidané hodnoty na léky, knihy a dětskou výživu, a zvýšení slevy na dani na druhé a další.

Co se týká nastavení fiskální politiky vzhledem k ekonomické situaci, je státní rozpočet důležitý, nicméně veřejné finance je nutné hodnotit jako celek, což znamená vzít do úvahy také hospodaření obcí, krajů, mimorozpočtových fondů a zdravotních pojišťoven. Celkový deficit vládního sektoru v tomto širším slova smyslu by se měl v příštím roce prohloubit na 2,6 % HDP z letos očekávaného 1,5 % HDP. Vzhledem k očekávanému růstu ekonomiky to znamená zhoršení cyklicky očištěného primárního rozpočtového salda (nezahrnuje náklady na dluhovou službu) o 1,5 % HDP, což představuje fiskální impuls, který by měl zrychlit růst ekonomiky zhruba o 0,5 procentního bodu. Otázkou je proč? Fiskální politika by měla zmírňovat výkyvy v rámci hospodářského cyklu. Jenže ekonomika je na vzestupu. Fiskální impuls potřebovala loni nebo předloni, příští rok to bude spíše plýtvání.

Schodek vládního sektoru 2,6 % se ukazuje jako příliš vysoký také z pohledu analýzy dlouhodobé fiskální udržitelnosti. Pokud by se měl veřejný dluh v poměru k HDP stabilizovat na současnou úroveň (45 % HDP), neměl by schodek v příštím roce přesáhnout 1,5 % HDP. Bylo by tedy žádoucí, aby se deficit veřejných financí alespoň stabilizoval na loňské a letošní úrovni. Zvýšení deficitu v příštím roce na 2,6 % HDP vrací dluh v poměru k HDP na rostoucí dráhu a částečně neguje drazé zaplacenou fiskální konsolidaci v předchozích letech, kdy se snižovaly deficity i přes ekonomickou recesi. ■

Roháč straší rozpadem EU

Ladislav Jaki
Institut Václava Klause

Pokud někdo přeje lidem svobodu, neměl by jim přát svobodu. Znějí vám tato slova jako naprostý nonsens a protimluv? Mně také. Ale právě těmito slovy lze vystihnout jádro textu Dalibora Roháče, analytika Cato Institutu, v devátém čísle Revue politika.

Roháč ve svém článku nazvaném „Rozpad EU by znamenal vzestup nacionalismu a protekcionismu“ zdánlivě nenechává na nedemokratickém a byrokratickém monstrem zvaném Evropská unie nit suchou. Dobře totiž ví, že čtenáři Revue Politika nebudou číst prvoplánově pajány na bruselskou říši dobra. Má zájem, aby se k těmto čtenářům dostal jeho druhoplánový paján, a tak předstírá dílčí, krotkou, nesystémovou a jaksi „perestrojkovou“ kritiku bruselského centralismu.

Uznává kupříkladu, že nedůvěra vůči EU, kterou chovají zastánci volného trhu, je „dobře podložená“. EU je podle něj dokonce „velmi defektní organizace“, která si „většinu kritiky pro-tržně orientovaných lidí slouží“. Za „mimořádně škodlivou“ označuje „bezmyšlenkovitou ‚harmonizaci‘ právních a regulačních předpisů po celé Evropě“. Kritizuje i „plytvavou povahu“ EU a „zbytečnou byrokracii a regulaci“, která má podle něj „co dělat s nedostatkem odpovědnosti bruselských mandarinů a jejich vírou, že pro každý evropský problém existuje univerzální evropské řešení“.

Roháč jde dokonce ještě dál a přiznává, že „kdysi“ byla pro něj EU „jedinou a největší hrozbou pro svobodu a prosperitu v Evropě“. Sice už neříká, co se v něm změnilo od onoho „kdysi“, ale přitvrzuje, že „chování EU je vůči svobodě a prosperitě často nepřátelské“. Podobné kritiky EU v mezích zákona lze najít v jeho textu ještě více, ale má to jeden háček.

Vlastně háčky dva. Nikde Roháč nepíše, co je příčinou těchto zásadních defektů. A nikde nepíše, co s tím máme dělat. Protože nedošel k závěru, že kořeny defektů EU jsou přímo v samotném systému a především v neodstranitelném demokratickém deficitu, nemůže a nechce nabízet žádné systémové změny.

On dokonce nenabízí a nechce změny žádné. Doporučuje nám, abychom se s popsávanými, svobodu a prosperitu zásadně ohrožujícími jevy smířili, protože nejsou tak hrozná jako to, co by přišlo, kdybychom za-

čali řešit samu podstatu problému, zvané ho evropská integrace.

Zcela v duchu perestrojkové ne-kritiky komunismu se po povinně odříkané kritice jednotlivostí dostává k horlivé obhajobě EU, dokonce včetně perestrojkového slovníku a tedy i myšlenkového pochodu. Skvostem je zejména věta: „V první řadě – ať už člověk myslí o EU cokoli, občas prosadila i správné věci.“ Nechci Roháče urážet, ale takhle vypadala apologetika každého diktátorského či totalitního režimu. Vždyť i ten Hitler stavěl dálnice a omezil kriminalitu. Ono totiž nelze zcela přeskočit ono „cokoli“, co si myslíme o EU a její systémové podstatě.

Apologetika EU z Roháčova pera ale není postavena na výčtu oněch údajných „správných věcí“. Do tak riskantní operace se Roháč nepouští. Má jiný nástroj: strach. Strach z toho, co by přišlo místo byrokratického a proti svobodě zaměřeného bruselského režimu.

Nejdřív ale předvede dokonalý myšlenkový přemet. Podle něj ne celá oprávněně kritizovaná regulační legislativa je produktem Bruselu, nýbrž zčásti je posílána zdola a je tedy „substitucí za špatnou domácí legislativu“. Jestliže tomu tak je, proč neoznačit za zdola vzliňající i ony Roháčovy „správné věci“, které přispívají EU? Proč? Protože by se zhroutila celá stavba Roháčovy hlavní myšlenky.

Roháč implicitně přikyvuje tvrzení, že EU není demokratickou institucí. Nevidí to ale jako zásadní problém, protože právě díky této nedemokratičnosti může podle něj EU bojovat s „protekcionsmem a nacionalismem“, který by v Evropě zcela jistě zavládl, pokud by EU byla nahrazena organizací svobodných a nezávislých parlamentních demokracií. Na úrovni jednotlivých národních demokracií totiž podle Roháče číhají démoni populismu, protipřístěhovačská hysterie a „dobyvatelé renty“, kteří by na národní úrovni snáze prosadili „zvláštní privilegia, dotace, cla a kvóty, které by je chránily před evropskou konkurencí“.

A jsme u jádra věci. Roháč neoznačuje kořen dnešních defektů EU, neodhaluje ho jako systémový deficit demokracie. Roháč totiž právě onen demokratický deficit považuje za nástroj k prosazení oněch „správných věcí“. Jinak nelze přeložit do češtiny jeho obavy z nezávislých parlamentních demokracií. Lidé jsou hloupí, a proto by si svobodně zvolili nesvobodu, nacionalismus, protekcionsmus a regulace. Zatímco na úrovni nedemokratické nadnárodní instituce jim lze distribuovat liberální hodnoty a principy volného trhu.

Roháč vyjmenovává, co nám vše strašného hrozí. Děsí se, že ve stále se sebevědoměji chovajícím Maďarsku může být „bývalý skinhead“ místopředsedou parlamentu, zatímco fakt, že skoro polovina evropských komisařů je bývalými komunisty, ho nijak neznepokojuje. Je uchvácen statí Richarda Lipseyho a Kevina Lancestera o druhé nejlepší možnosti z roku 1956. Roháč stať parafrázuje slovy, že odstranění některé z deformací (a jako příklad deformace uvádí členství v EU) „nás vůbec nemusí přiblížit k žádoucímu stavu věcí, neboť je možné, že jenom vyklidí prostor pro deformace jiné (např. nacionalismus)“. Mám dojem, že možná ze stejného roku 1956 mohla pocházet známá argumentace českých komunistů: my sice máme své mouchy, ale ať si naši naivní kritikové nemyslí, že místo nás by přišla demokratická idylka. Naopak, vtrhli by sem revanšisté a znovu nastolili nacismus.

Roháč varuje, že rozpad EU by nebyl „řízen protřními kritiky jako Richard Sulík nebo Alternativa pro Německo“, ale politiky jako Mariane Le Penová, Geert Wilders nebo Viktor Orbán. A jak by se to stalo?, ptám se pana Roháče. Tím, že by si lidé svobodně volili ty druhé a ne ty první? Takže raději demokracii trochu suspendujeme, aby se o ni neznalí občané neporanili jako dítě o ostrý nůž? Demokracie podle Roháče nepatří lidem do rukou?

Ano, nic jiného nám Roháč neříká. Svou konstrukci korunuje větami: „Dokud nebude více Evropanů přesvědčeno o přednostech svobodných trhů a omezené vlády, naděje EU na úspěch při řešení těchto témat není příliš vysoká. V takovém případě je srovnatelně nepravděpodobné, že by vystoupení z EU vyústilo ve výsledek, který by se zamlouval liberálům.“ Aha. Takže Evropané na svobodu ještě nejsou dost zralí. A kdy budou, když jim ji budeme stále brát? Trochu to připomíná rčení o tchořovi, který říká, že z díry nevyleze, dokud to v ní nepřestane smrdět.

Roháčovo strašení před tím, že špatnou EU by nutně nahradilo něco mnohem horšího, je vzorem myšlenkového procesu, při kterém člověk „v zájmu správné věci“ popře sám sebe. Jen tak je možné, že na začátku svého článku Roháč říká, že „EU je velmi defektní organizace“ a k jeho konci „byla by ostuda, pokud by to teď mělo skončit“.

Život často přináší fatální volbu: dobro nebo svoboda. Roháč se svobody v rukou občanů obává, a proto volí to, co nám překládá jako dobro.

Revue Politika 10/2014.

NIKDY NEKONČÍCÍ SOUBOJ ZA SVOBODNOU SPOLEČNOST

Nová kniha anglických textů Václava Klause

Cílem Institutu Václava Klause (IVK) je šířit myšlenky svobody jednotlivce, volného trhu a bránit politickou demokracii a tradiční společenské a civilizační hodnoty. Jejich nejvýznamnějším představitelem a propagátorem u nás – a trůfám si říci, že jedním z hlavních v Evropě a ve světě – je Václav Klaus. Soubor za tyto hodnoty vede nepřetržitě nejen na domácích bojištích, ale rovněž všemožně po světě na nejrůznějších konferencích, seminářích, politických či akademických fórech. Tato jeho rozsáhlá zahraniční aktivita vyprodukovala za poslední léta mnoho textů psaných v angličtině, jejichž počet se nesnížil ani s koncem působení v úřadu prezidenta. Naopak, ještě více narostl. Rozhodli jsme se proto vybrat stěžejní texty, které vznikly v posledním roce a půl prezidentského působení Václava Klause a texty vzniklé za rok a půl jeho post-politického působení v IVK a dát je do ucelené publikace.

Inspirací k vytvoření této publikace byly dva obdobné soubory anglických textů, které vyšly v minulosti. První, z druhé poloviny 90. let vydaný v americkém think tanku CATO Institute, nese název „Renaissance: obnovení svobody v srdci Evropy“ (v originálu „Renaissance: The Rebirth of Liberty in the Heart of Europe“, CATO, Washington, 1997) a pokrývá léta těsně po pádu komunismu a období transformace naší společnosti a ekonomiky. Druhá kniha, kterou vydal (opět americký) National Center for Policy Analysis s názvem „Na cestě k demokracii: Česká republika od komunismu ke svobodné společnosti“ („On the Road to Democracy: The Czech Republic from Communism To Free Society“, NCPA, Dallas, 2005) pokrývá naopak období přelomu století.

Texty v naší vydané publikaci jsme rozdělili dle nejvýznamnějších témat, k nimž se Václav Klaus dlouhodobě vyjadřuje a k nimž zaujímá pevné a jasné názory.

Spočným znakem všech otištěných textů a tím i jasnou inspirací pro název tohoto sborníku bylo, že se jedná o témata, která představují v dnešním světě ohrožení naší svobody a demokracie.

První část „Hledání svobody a demokracie“ (Quest for Liberty and Democracy) se věnuje tématům demokracie, svobody společnosti, ale také souborji konceptu národního státu s idejemi globálního vládnutí. Jak vystihuje název jednoho z textů, nestojíme v souborji s tímto tiše probíhajícím procesem obcházejícím standardní demokratické mechanismy – snad zatím – na vítězné straně.

Druhá část „EU bez iluzí“ (EU without Illusions) navazuje na tu první detailnějším pohledem na náš region, na Evropu, resp. na Evropskou unii. Projekt EU a integrace vůbec, který ztělesňuje snahy dnešních evropských elit vybudovat postdemokratický superstát se všemi důsledky pro svobodu a prosperitu evropských národů a států, se dostává do slepé uličky. Texty dokládají, že současná krize EU není náhodnou, ani překonanou epizodou, ale – bohužel – na delší dobu setrvalým stavem.

Nejen s ohledem na nadcházející výročí 25 let od pádu komunismu nemůže v knize chybět kapitola „Ohlédnutí se za transformací“ (Transition in Retrospect). Texty nepředstavují jen historizující návrat k době transformace, ale v návaznosti na náš vývoj v posledních letech jsou obecnějším příspěvkem k diskusi o roli státu v ekonomice a o pojetí vztahu stát-jednotlivec. Účelová desinterpretace, zjednodušení a manipulace s již zapomenutými fakty tehdejších událostí totiž dnes slouží nejen ke zkarikování tehdejšího ojedinělého procesu, ale i tržních principů jako takových.

Název čtvrté kapitoly „Pokračující útok doktríny globálního oteplování“ (Global Warming Doctrine's Attack Continues) na-

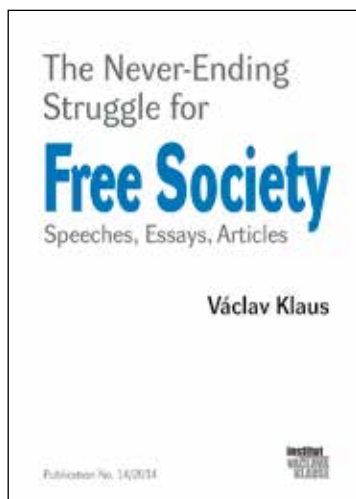
značuje, že navzdory mnoha nesporným důkazům o fatální iracionalitě této doktríny, s jejímiž důsledky se setkáváme dnes a denně, není tento souborj zdaleka u konce. Zdánlivá vytracenost tohoto tématu z prvních stran deníků, z debat v médiích či odborných konferencí není znakem porážení ideologie environmentalismu ani znakem polevující aktivity propagátorů této doktríny, ale spíše znakem povadlé pozornosti jejich soupeřů.

Poslední kapitola „Úvahy o současném světě“ (Reflections on the Current World) představuje určitý mix textů k nejrůznějším aktuálním tématům. Čtenář mezi nimi najde nejen několik příspěvků do debaty o stagnaci české a evropské ekonomiky, resp. o stagnaci západní společnosti jako takové, ale v neposlední řadě zcela aktuální texty k probíhající ukrajinské krizi, která je svou podstatou symptomem zmíněného úpadku Západu.

Jak výběr textů tak rozčlenění do jednotlivých kapitol bylo nutně subjektivní a nemohlo být plnou deskripcí témat a myšlenek Václava Klause (veškeré texty, které originálně v angličtině vznikly, by zabraly rozsah podstatně větší). Přesto si z textů dle mého názoru udělá čtenář nejen přehled o obdivuhodné šíři a hloubce témat, kterým se Václav Klaus věnuje, ale jejich čtení jej utvrdí v tom, že je skutečným iniciátorem společenské a politické diskuse a představuje ojedinělého intelektuála, který se nebojí jít proti proudu, a vždy se velice odhodlaně pouští do sporů a polemik všude tam, kde cítí jakékoli ohrožení svobody, parlamentní demokracie a tradičních hodnot. V dnešním světě politické korektnosti je více než potřebné v tomto neutichajícím souborji za svobodu a demokracii nepolevit a pokračovat.

Martin Slaný, editor knihy

NOVINKA

IVK nabízí knihu **Václava Klause „The Never-Ending Struggle for Free Society“** (2014), která shrnuje anglické projevy, eseje a články bývalého prezidenta od roku 2012 do současnosti. První kapitola se zabývá svobodou a demokracií. Druhá část analyzuje Evropskou unii bez iluzí. Třetí kapitola zkoumá ekonomickou transformaci. Čtvrtá kapitola diskutuje globální oteplování. Pátá kapitola nabízí úvahy o současném světě. Unikátní kniha, která vychází v tištěné i elektronické verzi.

288 stran

objednávky na: www.institutvk.cz